



## EMAKEELE SELTSIS

Emakeele Seltsi 19. novembril 2009 peetud kõnekoosolek toimus Tallinna Ülikoolis ning kandis pealkirja „80 aastat keeleteimetajaid”.

Koosoleku sissejuhatuses osutas Jüri Viikberg Raimo Raagi teosele „Talurahvakeelest riigikeeleks”, milles leidub viide sellele, et 80 aastat tagasi tegi Emakeele Selts ettepaneku seada sisse keeleteimetaja ametikoht. Ettekandeid oli koosolekul kolm.

Heido Ots kõneles keeleteimetaja ameti kujunemisest. Ta märkis, et 1920. aastatel seatud ametikoht oli algsest mõeldud ühtlustama kiiresti muutuvat ja kujunevat kirjakeelt. Hiljem on toimetaja/keeleteimetaja õigused ja võimalused teksti mõjutada oluliselt muutunud. Keeleline külg on olnud varem autori vastutada, kirjastus selle eest ei vastutanud ning muudatusi võis teha minimaalselt – autori tekst oli au sees. Heido Ots kahtles ka, kas keeleteimetaja ja toimetaja rolli on üldse võimalik lahutada: ei saa seada vastamisi faktivigu keelevigadega ning neid eraldi toimetada.

Reili Arguse ettekande teemaks oli keeleteimetajate õpetamine Tallinna Ülikoolis. Tallinnas on keeleteimetajaid magistritasemel õpetatud alates 2004. aastast, keeleteimetajaid koolitatakse ka Tartu Ülikoolis. Kõrvalainena on keeleteimetamist õpetatud TLÜ-s bakalaureusetasemel juba pikemat aega, seda saavad valida nii eesti filoloogid kui ka teiste erialade üliõpilased. Keeleteimetamine moodustab suure osa ka bakalaureusetaseme referent-toimetaja eriala kavast. Esineja rääkis lähemalt kavade mahtudest ning võimalustest,

mida need pakuvad. Riigieelarvelisi kohti on keeleteimetaja kaval väga vähe, probleemidest nimetas R. Argus pingelise eelarve tõttu tekkinud suuri rühmi ning suurt töömahtu.

Anu Rooseniit ja Anu Vane, kes on ise Tallinna Ülikooli lõpetanud, pidasid ühisettekande „Keeleteimetajast ettevõtja ja õpetaja – mis on aktuaalset?”. Anu Vane rääkis oma kogemusest keeleteimetaja kui ettevõtjana. Tema kokkuvõtte senisest tegevusest on optimistlik: tööd jagub. Ta tõi esile märksõnu, mis keeleteimetajale praegusel ajal kasuks võiksid tulla: turundusteadmised, kujunev püsikliendivõrgustik, koduleht, keeleteimetamise blogi, mis tähelepanu tõmbab. Anu Rooseniit on teinud keeleteimetaja tööd õpetaja ameti kõrvalt. Koolis on ta märganud, et õpilaste keelt mõjutab tihe internetisuhetus, ka kirjandesse jõuavad MSN-ile omased lühendid, emotikonid jmt.

17. detsembril peeti Tartu Ülikoolis Emakeele Seltsi rahvusvaheline seminar „Naabrite keelearenduskavad”.

Ettekandeid oli viis.

Valts Ernštreits (Riia) tegi ülevaate Läti keelepoliitikast. Keeleküsimusi reguleerib Lätis kaks põhilist seadust: põhiseaduses on öeldud, et Läti riigikeel on läti keel, ning riigikeelseadus sätestab eri alade keeletarvituse ning selle, kuidas keelepoliitikat ellu viiakse. Kaks kindlat riikliku keelepoliitika põhimõtet on: riigikeel on läti keel ja riik toetab vähemusrahvaste keeli. Eesmärgid on riigikeele staatuse juriidiline tagamine, läti keele oskuse vajaduse populariseerimine, lätikeelse hariduse tähtsustamine, läti keele arendamise

soodustamine läti diasporaas, läti keele uurimine, lingvistiliste aspektide arvestamine Euroopa Liiduga integreerumisel, keele arendamine kirjanduse ja kunsti vahenditega.

Ilmar Tomusk (Tallinn) kõneles Leedu keelepoliitika 2003.–2008. aasta põhisuundadest. Leedus on leedulased selges ülekaalus. 1992. aasta põhiseaduse järgi on riigikeel leedu keel. Keeleseadus võeti vastu 1995. a. Leedus jälgitakse hoolega avalikku keeletarvitust: siltidel peab olema korrektne kirjakeel, asutuste nimed peavad vastama leedu kirjakeele reeglitele. Vähemusrahvaste asutuste sildid võivad olla nende keeles, ent kiri ei tohi olla leedukeelsest suurem. Ametnikelt nõutakse korrektset keelt. Kõige tähtsam organ on seimi keelekomisjon. Vaatluse all on võõrkeelsed nimed, ajakirjanduskeel, keelenorm, keelenõu, keeleinspektsiooni tegevus. 2003. aastal võeti vastu keelestrateegia aastateks 2003–2008, et tagada leedu keele kasutamine avalikes valdkondades ning arvesse võtta EL-iga seotut. Prioriteetseteks suundadeks said IT-valdkond ja EL-i õigusaktide tõlkimine. Loodud on keele ja kohanime avalikud andmebaasid, soodustatakse leedu keele õpetamist välismaal, toetatakse leedukeelse terminoloogia arendamist kõrgkoolides. Väitekirja kaitsmisel nõutakse ka leedukeelsete artiklite olemasolu.

Maksim Krongauz (Moskva) andis ülevaate Venemaa keelepoliitikast. Venemaal ei ole keelepoliitilist programmi, ei tegelda ebasoovitavate sõnadega vmt. Ühiskondlikult on rohkem tähelepanu saanud ortograafia küsimused ning keelepuhutus. Ortograafia sai suuremat tähelepanu 2000. aastate algul, kui vananenud seisukohti ümber vaadati. See tekitas palju kriitikat. Kokkuvõtteks ütles esineja, et keel elab inert-sist, mida ta ise hindas heaks inertsiks.

Raimo Raag (Uppsala) rääkis Rootsi keelearenduse hiljutisest suunamuutu-

sest. Rootsi keeleseadus jõustus 1. juulil 2009, enne seda läbimõeldud keelepoliitika puudus. Rootsi ametikeel on keeruline, seetõttu on eesmärgiks kujunenud keele lihtsustamine. Lihtsa keele vajadusest on tehtud demokraatia küsimus: inimeste ja ametivõimude vaheline lõhe süveneb, kui keel on keeruline. Ülesande ametivõimude keeletarvitust muuta andis valitsus ja 1988. aastal tehti ettepanekuid selle parandamiseks. Teise osa probleemistikust moodustab see, et pärast Teist maailmasõda muutus Rootsi sisserände tõttu mitmerahvuseliseks ja mitmekeelseks. Immigrantide arv kasvas oluliselt 1960. aastatel. Sisserännanute kohta tehtud uurimused näitavad, et oluline on õpetada immigrantidele rootsi keelt, pakuda tõlgiteenust, koolidesse lisada kodukeeleõpe. Rootsi on paistnud silma tolerantsusega. Nii jõuti olukorda, et vähemuskeeled olid olemas ja nende positsioon määratletud, aga rootsi keele seis ebamäärane. Seetõttu andiski valitsus ülesande koostada keelearenduskava, mille teemadeks olid keelehoole, kool, kõrgharidus, meedia, vähemuskeeled, terminoloogia.

Jüri Valge (Tartu) tutvustas Soome keelearenduskava, mis esitati 2009. a. Soome keele paljusid valdkondi käsitlev kava, mille valmimist juhtis Pirkko Nuolijärvi, ei kajasta ainult keeleinimeste arvamusi, vaid suheldud on mitmesuguste asutuste esindajatega. Kava käsitleb soome keele avalikku kasutamist ja staatuse kindlustamist, sisaldab ettepanekut rahastada soome keele uurimisasutusi. Selles käsitletakse ka Soome koole, kus soome keel peaks olema eelisseisundis. Omaette teema moodustab soome keel kõrgkooliõpigu ja teaduses. Selle järgi oleks ülikoolidel vaja koostada oma keelepoliitilised kavad: madalama taseme tööd tuleks kirjutada riigikeeles, kõrgema astme töödel peaks olema põhjalik soomekeelne resümee; teadusteemade ra-

hastamisel peaks arvesse võtma seda, et tulemused oleksid olemas ka soomekeelsetena; terminoloogia arendamist peaks riik toetama. Kava puudutab ka soome keelt halduskeelena ja EL-i kee-

lena. Muu hulgas soovitatakse EL-i ametnikel kasutada soome keelt ning tõlkide vahendust.

ANNIKA HUSSAR